

ღირებულებებზე ინსტიტუციური ზემოქმედების ზოგიერთი თეორიული და სამეცნიერო-პრაქტიკული ასპექტი

მერაბ გველესიანი

სტუ-ს ემერიტუს - პროფესორი

შოთა ვეშაპიძე

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

სომ არ დადგა დრო, თვითმმართველობის ორგანოებმა მთელ მოსახლეობასთან თანამშრომლობით იზიარონ სამომავლო მუშაობის განხორციელება და ათვისება?

**აკადემიკოსი
ლეო ჩიქავა**

რეზიუმე

მოხსენების შინაარსი ემყარება დებულებას, რომ ღირებულებები ადამიანთა და მათ მიერ შექმნილი ორგანიზაციების ქცევა-გადაწყვეტილებების მართლ-ენტირებელი იდეალებია. ახსნილია ღირებულებათა პარამეტრების გამუდმებული ცვალებადობის მიზეზები. მათ შორისაა: იდეალური პარამეტრების ფარდობითობა - რეალობაში არარსებობა; მოთხოვნილებათა ზრდა, გარემო-პირობების განსხვავებულობა დროსა და სივრცეში და სხვა. პარამეტრების ცვალებადობა ნაჩვენებია მარადიული ღირებულებების - თავისუფლებისა და თანასწორობის - მაგალითზე.

ნაჩვენებია აგრეთვე ღირებულებათა ცვალებადობის მნიშვნელობა, ხასიათი და თანმიმდევრობა: ძირითადად, იგი ასახავს ადამიანისა და საზოგადოების სწრაფვას სრულყოფისაკენ; ახალი პარამეტრების ძიება მიმდინარეობს საზოგადოების სტრუქტურის ყველა დონეზე (ყველაზე მეტად - სახელმწიფოსი), მაგრამ იწყება იგი ცალკეული ადამიანების გონებაში, შემდეგ კი იწყებს "ბრძოლას" დამკვიდრებისათვის. ამ პროცესებზე ძლიერ ზემოქმედებას ახდენენ ინსტიტუტები მათი გავლენის სფეროებში. გავლენიან პირთა ხელში ინსტიტუტი ქმედითი იარაღია ღირებულებების პარამეტრებისა და სტრუქტურის შესაცვლელად, აგრეთვე მათთვის არასასურველი ცვლილებების დასაბლოკად.

ინსტიტუტები მოხსენებაში განიხილება ღირებულებებთან, როგორც მათი შინაარსის ფუძემდებლურ კომპონენტთან, ერთიანობაში. ლიტერატურაში ამ კატეგორიების ერთიანობა გამოკვეთილი არ არის. ისტორიულად და ლოგიკურად ღირებულებები წინ უსწრებენ ინსტიტუტებს (რაც ნაჩვენებია ოჯახური ცხოვრების, როგორც ღირებულების და ქორწინების, როგორც ინსტიტუტის მაგალითზე).

მოხსენებაში მოთხრობილია ერთ-ერთ სამეცნიერო სტრუქტურაში თანამესაკუთრეთა მმართველობითი თანასწორობის მიღწევის მცდელობისა

და სხვა სოციალური მიზნების განსახორციელებელ სტრატეგიაზე მუშაობის შესახებ. არგუმენტირებულია წინადადება რამდენიმეთასიანი დასახლების მიკროტერიტორიულ ერთეულებში ძირითადად ადგილობრივი რესურსებით და მცხოვრებთა თანამესაკუთრებით შეიქმნას უპირატესად თანამესაკუთრეთა მოთხოვნილებებზე ორიენტირებული კომპლექსური მომსახურების სანარმოები, რომლებიც ამ ერთეულებში ეკონომიკურ საფუძვლად დაედება თანასწორობას, თანადგომასა და თავისუფლებაზე აგებულ ურთიერთობათა ჩამოყალიბებასა და განვითარებას.

საკვანძო სიტყვები: ღირებულებათა ცვალებადობა, ინსტიტუტები, სოციალური თანასწორობის კოორდინატები, თავისუფლება, თანადგომის ტრადიციის აღორძინებისათვის, მიკროტერიტორიული სოციუმი, თვითმმართველობა და თანამესაკუთრება.

SOME THEORETICAL INSTITUTIONAL IMPACTS AND SEMI-PRACTICAL ASPECTS ON VALUES

Merab Gvelesiani - Emeritus-Professor of Georgian Technical University

Shota Veshapidze - Associate Professor of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

RESUME

The content of the article is based on the principles that the values are the ideals of the behavior and decisions of people and their organizations. The work explains the reasons of constant variability of values, including relativity of ideal parameters - absence of reality; increased requirements, differences of environmental conditions in time and space, and so on. Changes of parameters are shown on the example of internal

values including freedom and equality.

The article describes meaning of mentioned changes, character and sequence: basically, it reflects the aspiration of human and society towards perfection; Search for new parameters keeps going at every level of public structure, but it has begun in the minds of individuals, and then it starts “fighting”.

Institutions have a strong impact on these processes in their spheres of influence. In the hands of influential individuals, the institute is an effective chance to change the parameters and structures of values and to prevent unwanted changes.

Institutions together with values are discussed as the foundational component of their content in an unity. The unity of these categories is not emphasized clearly in literature. Historically and logically values are preceded by institutions (showing the family life as a value and marriage as an institution).

The article contains the efforts of co-owners trying to achieve the management equality in an entrepreneurial structure. It also describes strategy aiming implementation of other social goals.

We have argued our suggestion which is formulated as follows: in micro territorial units, mainly local resources and co-ownership of residents must establish complex services enterprises focused on needs of co-owners. The mentioned will be an economic basis of equality and establishment of relationships based on freedom and development.

ადამიანთა და საზოგადოებათა ქცევა-გადანწყვეტილებების ღირებულებითი ორიენტირები გამუდმებით განიცდიან ცვალებადობას. მათ შორისაა სამარადუამო იდეალებიც, რომლებიც ღირებულებათა ძარღვს ქმნიან და თაობიდან თაობას, ეპოქიდან ეპოქას გადაეცემიან. ცვალებადობის რეგრესიული უბნები (ამპარტავნობის, სიხარბის, არაჯანსაღი კონკურენციისა და ა.შ.) გადახრა კანონზომიერი საზოგადოებრივი პროგრესიდან და ვერ შეაბრუნებენ ისტორიის ჩარხს. ამდენად, მთლიანობაში ღირებულებათა დაცვა-განხორციელებისაკენ სწრაფვა მთავარ ხაზში ადამიანებისა და საზოგადოების სწრაფვა თვითსრულყოფისაკენ. იგი უწყვეტია, დასახულ მიზანთა მიღწევაც (ღირებულებათა განხორციელება) მას ვერ გააჩერებს. მიღებული გამოცდილების შემოქმედებითი გააზრება და მოთხოვნილებათა მუდმივი ზრდა-განახლება გეკარნახობენ ხოლმე შევასწოროთ წარმოდგენა იდეალების შესახებ, ხანკი გადავერთოთ კიდევ სხვა იდეალებზე და ვინანოთ, რომ თავიდანვე ამ შესწორებული თუ შეცვლილი ღირებულებების განხორციელება არ დავისახეთ მიზნად. იქნებ ამი-

ტომ უთქვამს პაოლო კოელიოს, ღირებულება ის კი არ არის, რაც გვინდა, არამედ ის, რაც უნდა გვინდოდესო. ანუ ის კი არ არის, რაც დღეს მიგვაჩნია იდეალად, არამედ რაღაც სხვა, უხინჯო, რომელსაც მაშინ დავისახავთ, როცა სრულყოფილებას თავად მივალწევთო.

მაგრამ, შეგვიძლია კი ოდესმე მივალწიოთ ამას? სრულყოფილება და იდეალურობა ხომ ფარდობითი ცნებებია და აბსოლუტური სახით რეალობაში არ არსებობენ (არსებობენ მხოლოდ პლატონისეულ იდეალურ სამყაროში). მაშასადამე, ღირებულებები მათი იდეალურად სრულყოფილი ფორმით ყოველთვის ბოლომდე შეუმეცნებელი რჩება და ჩვენი ახალი მიზანი შეიძლება იყოს მხოლოდ “კოორდინატ-ან პარამეტრ-შეცვლილი” ძველი ან ჯერარნაცადი ახალი იდეალის განხორციელება.

“კოორდინატების” ცვლის ნათელ მაგალითს გვანდის ისეთი მარადიული ღირებულებების ისტორია, როგორებიცაა თავისუფლება და თანასწორობა. არსობრივად ისინი იგივეურნი არიან ყველა დროსა და გარემოში, მათი გაგება კი იცვლებოდა და იცვლება დროსა და სივრცეში. სახელდობრ, სხვადასხვა დროსა და სხვადასხვა ქვეყანაში სხვადასხვაგვარად ხდებოდა მონობისა და ვასალური დამოკიდებულებისაგან ადამიანთა გათავისუფლება. ამ სხვადასხვაობას განაპირობებდა დროის მოთხოვნაც და ამ მოთხოვნის განმახორციელებელი ინსტიტუტებიც, რომლებშიც ტონს იძლეოდნენ სხვადასხვა ღირებულებათა და ინტერესების მატარებელი სოციალური ჯგუფები. კაპიტალიზმმა გააბატონა გაახლებული “კოორდინატი”, რომლის თანახმად, თავისუფლებას იძლევა ზოგადად კერძო საკუთრება. თუ დაუფკვირდებით, იგი ბევრ უპასუხო კითხვას სვამს, მათ შორის: არის კი რეალურად თავისუფალი კაპიტალის (ან - მინის) უქონელ, იურიდიულად თავისუფალ ადამიანთა მასა? რამდენად არიან თავისუფალნი თუნდ უმდიდრესი ადამიანები, რომლებიც გამუდმებით თავიანთი ქონების დაკარგვის შიშში ცხოვრობენ. ან ამ ქონების გაზრდის გზათა ძიებაში ათენებენ ღამეებს? ან - რამდენად არის ადამიანისთვის საკადრისი რანტიეთა პარაზიტული ფენის “თავისუფლება”? ეს ბოლო კითხვა იმაზეც მიგვანიშნებს, რომ ღირებულებათა იდეალურობის (გნებავთ - სარგებლიანობის, ეფექტიანობის) საკითხი სისტემურად უნდა გაირკვეს.

რაც შეეხება თანასწორობას, მისი გააბსოლუტებული კომუნისტური იდეალისა უკვე კომუნისტურ ხანაში არა სჯეროდა არც ხალხს და არც თვით მმართველი პარტიის უდიდეს ნაწილს. დანინაურებულ ქვეყნებში კი სულ უფრო იკვეთება თანასწორობის სხვადასხვა რეგიონში სხვადასხვა პარამეტრების მქონე ორი ძირითადი კოორდინატი: 1. საზოგადოებრივ საქმეთა მართვაში მონაწილეობის თანასწორი შესაძლებლობებისა და 2. საზოგადოების იერარქი-

ული კიბის საფეხურებზე ასვლისათვის თანასწორი სასტარტო პირობების შექმნა. არც მათი გაგებაა ერთნაირი და არც მათი განხორციელებისათვის საჭირო მეთოდებისა. ისინი შედარებით უფრო მეტადაა ხორცშესხმული ევროკავშირში, რომელმაც ღირებულებათა მწვერვალზე ადამიანი დააყენა. ადამიანი აშშ-შიც ამ მწვერვალზეა დაყენებული, ოღონდ სახელმწიფო პოლიტიკა აქცენტს მაინც ძლიერსა და “ფხიან” ადამიანებზე აკეთებს, რაკი ქვეყანა მათგან ელის მეტ სარგებლობას. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ რეალურად თვით ასეთ ადამიანთა არსებობაა მიჩნეული უფრო მაღალ ღირებულებად, ვიდრე დანარჩენებისა. ამ პრინციპს უთუოდ აქვს დადებითი მხარე, იგი შთაბეჭდავ ეკონომიკურ შედეგს აძლევს ქვეყანას და ამით - შთამბეჭდავ მაგალითს მსოფლიოს. ამიტომაც სოციალური პოლიტიკის მასშტაბები აშშ-ში შედარებით ვიწრო, ვიდრე დასავლეთ ევროპაში, სადაც “სასტარტო” პირობები შედარებით გამოთანაბრებულია.

დემოკრატიული ღირებულებები და მათი განმამტკიცებელი ინსტიტუტებიც დასავლეთ ევროპაშია უფრო ძლიერი. საკმარისია ითქვას, რომ აშშ-ში, რომელიც დემოკრატიის ბურჟადაა ნოდებული, მართალია, ადგილობრივი ხელისუფლება ფართო ლეგიტიმაციით სარგებლობს, მაგრამ იგი მაინც სახელმწიფო სტრუქტურაა და არა - ტერიტორიული (ადგილობრივი) თვითმმართველობის ორგანო, ხოლო ევროპა ადგას თვითმმართველობის განვითარების კურსს.

ისევე როგორც თანასწორობა და, განსაკუთრებით კი, თავისუფლება (რომლის ძიებასაც მრავალი ჩვენი თანამემამულე შესწრება), ჩვენი სხვა ღირებულებები ზოგადკაცობრიული მუხტის მატარებლებია. ეს ითქმის ადამიანის ღირსების პატივისცემაზეც, დისკრიმინაციისადმი შეუფერებლობაზეც, შემწყნარებლობაზეც, ქალთა და მამაკაცთა თანასწორობაზეც და ა.შ. აქ შემთხვევით არ დაგვისახელება ის ღირებულებები, რომლებიც ქართველი ხალხი ტოლს არ უდებს დასავლეთევროპელებს, რომელთა კავშირის (ევროკავშირის) დოკუმენტებშია ისინი დაფიქსირებული. ამიტაც მივანიშნებთ, რომ ჩვენს სულიერ სამყაროსთან კაცობრიული ღირებულებები მათი დასავლეთევროპული “პარამეტრებითაა” უფრო ახლოს.

მაგრამ “პარამეტრების” შედარებითი სიახლოვე არ ნიშნავს არსებითი სხვაობების უქონლობასა და, მით უფრო, იმას, თითქოს მათი “შემოტანა” (გაზიარება) მზა ფორმით იყოს შესაძლებელი. ყურადღება უნდა მიექცეს, რა პირობებში და რა “სტანდარტებით” ხორციელდება იქ ეს ღირებულებები. მასასადამე, გასარკვევია, ღირებულებათა რომელი “პარამეტრებია” ჩვენთვის მეტად ან ნაკლებად მისაღები, მათი რა “სტანდარტებია” იქ მიღებული და მიღწეული და, თუ ისინი ჩვენთვისაც მისაღებად მივიჩნიეთ, როგორ მივუსადაგოთ მათკენ სვლა ჯერაც გარდამავალ პერი-

ოდში მყოფი ჩვენი საზოგადოების ამოცანებს. აქ უპირველესად ვგულისხმობთ ეკონომიკურ ამოცანებს, რაკი დანინაურებული ქვეყნების ეკონომიკური განვითარების დონეს ამ სამი ათწლეულის წინ ნაკლებად ჩამოვრჩებოდით, ვიდრე ახლა. არადა, ამ პერიოდში ყველაზე მეტად თითქოს სწორედ ეკონომიკურმა სექტორმა მიიღო დასავლური ღირებულებები. რაც პარადოქსულად ჩანს ჩვენი იმ შეხედულების ფონზე, რომ სწორედ ღირებულებებია საზოგადოებრივი პროგრესის ლოკომოტივი.

პარადოქსი აიხსნება იმით, რომ საბაზრო-ეკონომიკური ინსტიტუტების შექმნა ვერ მიჰყვა კვალში პრივატიზაციისა და მმართველობის დეცენტრალიზაციის პროცესებს. ინსტიტუტების უკმარობა და სისუსტე მაშინდა გაჟღერდა, როცა აშკარა გახდა საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის პრიმიტიული, ადეკვატური ინსტიტუციური უზრუნველყოფის უგულებელმყოფელი გაგების უნიადაგობა. კერძო საკუთრების ინსტიტუტზე მანამდეც იყო საუბარი, მაგრამ მისი შექმნა არსებითად პრივატიზაციის განხორციელებასა და მმართველობის ხისტ დეცენტრალიზაციაზე იქნა დაყვანილი. სინამდვილეში კერძო საკუთრების ინსტიტუტი საბაზრო ეკონომიკაში თვითონაა ინსტიტუტების სისტემა, რომლის ძირითადი ამოცანა ჩვენთან უნდა ყოფილიყო კონკურენტული გარემოს შექმნა.

ჩვენი მოხსენების მიზანი არ არის კერძო საკუთრების ინსტიტუტთა სისტემის გაანალიზება. ფაქტზე მივუთითეთ მხოლოდ იმ საკითხზე გადასასვლელად, რომ ინსტიტუტები და ღირებულებები ერთ მთლიანობაში უნდა იქნან განხილული თეორიულად და ერთიმეორესთან შესაბამისობაში მოყვანილნი - პრაქტიკულად. ეს ასე ნაკლებდ ხდება: როცა საუბრობენ უცხოურ ღირებულებათა გაზიარებაზე, ხშირად საერთოდ დუმან ამ საქმის ინსტიტუციური უზრუნველყოფის მნიშვნელობაზე. ამით საუბარი პროპაგანდისტულ ხასიათს იღებს (პროპაგანდის ფუნქციას რიდი უგულებელყოფთ). აქსიოლოგიური (ღირებულებათა თეორიული) კვლევაც ხშირად და მონყვეტილი ინსტიტუციონალური კვლევისგან და, პირიქით, ინსტიტუციონალური კვლევაა ხშირად იზოლირებული აქსიოლოგიურისაგან.

კვლევათა მსგავსი ცალმხრიობები მხოლოდ საქართველოში არ შეინიშნება. იგივე ხდება უცხოურ აქსიოლოგიურსა და ინსტიტუციონალისტურ ლიტერატურაში და ეს ბუნებრივიცაა; ინსტიტუციონალიზმი მეცნიერული სიმნიფის “ასაკში” შევიდა ისტორიული თვალსაზრისით სულ ახლახანს - გასული საუკუნის უკანასკნელ ათწლეულში, რომელსაც ნეონსტიტუციონალიზმის გაჩენის თარიღადაც ასახელებენ.

ამ პერიოდიდან ლიტერატურაში მიღებულია დუგლას ნორტისეული განსაზღვრება, რომლის მიხედვითაც ინსტიტუტები “თამაშის წესებია” ანუ ადამი-

ანის შექმნილი შემზღუდავი ჩარჩოებია, რომლებიც ორგანიზაციას უკეთებენ ადამიანთა შორის ურთიერთობებს. მაგრამ ამ ჩარჩოებს მიღმა ხომ დგანან ღირებულებათა მატარებელი ადამიანები, რომელთა ქცევის ორიენტირებასაც ეს ღირებულებები წარმოადგენენ და რომელთა ურთიერთობების ორგანიზებასაც ახდენენ ინსტიტუტები?! განსაზღვრებაში კი ეს არაა ასახული. იქნებ შესაძლებელია აქედან დავასკვნათ, რომ ღირებულებები ინსტიტუტების შინაარსს ქმნიან და ინსტიტუტები - მათი განხორციელების ფორმას? დადებითი პასუხი ამ კითხვაზე უსაფუძვლო არ არის, მაგრამ იგი სრულად და ცხადად შეესაბამება ინსტიტუტების მხოლოდ უმარტივეს არაფორმალურ სახეობებს, განსაკუთრებით - მათი წარმოშობა - განვითარების საწყის ეტაპებზე.

ავილოთ, მაგალითად, ქორწინების ინსტიტუტი. იგი უთუოდ მას შემდეგ გაჩნდა, რაც ცალკეულმა მონოგამიურმა ოჯახებმა თავისი ბიოლოგიურ-სამეურნეო-ეკონომიკური უპირატესობები გამოავლინეს. ამიტომაც ქორწინების ინსტიტუტი სიხარულის გამოხატვასთან, ვალდებულებების დაკისრება-აღებასთან და ა.შ. დაკავშირებული იმის მიუხედავად, რიტუალის მონაწილეთაგან ყველას უხარია და წყვილთაგან ნრფელი გულით ყველა კისრულობს ვალდებულებას თუ არა. ქორწინება, ცხადია, იმთავითვე ვერ იქნებოდა ფორმალიზებული და, მით უფრო, ვერც საზოგადოების ფართო წრეებს მოიცავდა, მაგრამ იმ წრეებში, რომლებიც მან მოიცვა, ბევრი ადამიანი უთუოდ სცნობდა ოჯახსა და ოჯახური ცხოვრებას როგორც ღირებულებას ანუ ქორწინების ინსტიტუტი გააჩნდა როგორც ამ ღირებულების არაფორმალური (დაუკანონებელი) ფორმა. მერე დამერე მოხდა მისი ფორმალიზება ეთიკური, ეკონომიკური (ალრიცხვის მოხერხებულობისა და სხვა), სამართლებრივი (საოჯახო და ოჯახთაშორისი დავების გადაწყვეტისა და ა.შ.), სამხედრო თუ სხვა საერთო-საზოგადოებრივი მიზნებით. ინსტიტუტის სტრუქტურა გართულდა. მასში გამოჩნდა ელემენტები, რომლებიც მხოლოდ და უშუალოდ ღირებულებებს არ ავლენენ.

არაფორმალური ინსტიტუტების მარტივი სახეობები, რომლებშიც ღირებულებები შინაარსის არსებითად ერთადერთ ელემენტს შეადგენენ, დღესაც მრავალია. ზოგი მათგანი ლიტერატურისა და ხელოვნების ან მოდის რომელიმე მიმართულებას აიდეალებს და ცდილობს გაეცნოს მის ყოველ პროდუქტს; ზოგისთვის ყველაფერზე მნიშვნელოვანია პოლიტიკა და იდეალია ესა თუ ის პოლიტიკოსი ან პოლიტიკური პარტია - და ყველა ღონეს ხმარობს მის მხარდასაჭერად; ზოგიც გმობს ტრადიციულ ან, პირიქით, "ულტრაახალ" ღირებულებებს, რომელთაც სხვები, მაგალითად, თინეიჯერები - მისდევენ და ამ დამოკიდებულებაშიც იხატება მათი ღირებულებები. ერთი დამიჯვე ღირებულების მატარებელი ადამიანები

შეიძლება არც იცნოდნენ ერთმანეთს, მაგრამ მათგან ერთიმეორის მსგავსი აზრების გაჟღერება თავიანთი იდეალების დაცვისა და გავრცელების მიზნით მათ ერთ ინსტიტუტად წარმოგვიდგენს. ხშირად ასეთი ადამიანების ჯგუფები ქმნიან ორგანიზაციას ანუ ინსტიტუტის ფორმალიზებას ახორციელებენ, თუნდ მასში ყველა არ გაერთიანდეს. მაგალითად, ცხოველთა მოყვარული და დამცველი ადამიანი ბევრია მთელ მსოფლიოში, მაგრამ მათი მხოლოდ მცირე ნაწილია ცხოველთა დაცვის მომრავლებულ საზოგადოებათაგან რომელიმეს წევრი. ანუ ფორმალური ინსტიტუტების გარეთ შეიძლება არსებობდეს იმავე ღირებულებების მატარებელი არაფორმალური ინსტიტუტები. არაფორმალური ინსტიტუტი უშუალოდ ავლენს ღირებულებებს წევრთა მიერ ღირებულებათა შესაბამისი ქცევის წესების დაცვისა და პროპაგანდის გზით ანუ ინსტიტუტის როგორც ღირებულების ფორმის მეშვეობით, ფორმალიზებულში კი მათთან ერთად შეიძლება გაერთიანდნენ სულ სხვა ღირებულებათა მატარებლებიც, რაც ართულებს ინსტიტუტის ორგანიზაციულ სტრუქტურას, ითხოვს ქცევის წესების კოორდინაციასა და სტრუქტურის წარმმართველი ძალის ღირებულებებისა და ნებისადმი დამორჩილებას.

ამგვარ სტრუქტურათა კვლევა ჩვენს მიზნებს სცილდება, მაგრამ თქმულიდან ნათელია, რომ ინსტიტუტი როგორც მეცნიერების კატეგორია, უფრო კონკრეტულია და რთული, ვიდრე მისი შინაარსის უმნიშვნელოვანესი ელემენტი - ღირებულებები - და ბევრ შემთხვევაში ავლენს საზოგადოებრივ ურთიერთობათა მთელ სპექტრს. ინსტიტუტციონალიზმიც, როგორც მეცნიერების მიმართულება, სწორედ ამ მასშტაბით ცდილობს წარმოგვიდგინოს საზოგადოება და მისი ისტორია, მოახდინოს საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვადასხვა მნიშვნელოვანი ასპექტის სინთეზირება. მის მიზან-ამოცანათა შორის განსაკუთრებულია "დიდი ისტორიის" შექმნა იმ კუთხით, რომელიც უპირისპირდება ისტორიის ცალმხრივ, ეკონომიკურ გაგებას, რომელიც მეცნიერებაში შემოიტანეს და დანერგეს ადამ სმიტმა და კარლ მარქსმა [შეად.: 4, გვ. 725]. ინსტიტუტციონისტთა განცხადებით ისტორია ინსტიტუტთა კონკურენციის ისტორიაა [იხ. მაგალითად ნიგნში: 3].

მართლაც მნიშვნელოვანია საზოგადოების განვითარების ისტორიული ხაზი ინსტიტუტების მეტოქეობისა და, შედეგად, მათი ცვალებადობის სახით წარმოვადგინოთ, თუმცა ეს ჩანაფიქრი ინსტიტუტციონალისტებს ჯერჯერობით ბოლომდე არ მიუყვანიათ. მიზეზი იქნებ ის იყოს, რომ პრობლემის სიღრმისეული გაშუქება, ჩვენი აზრით, აუცილებელია ღირებულებათა ცვალებადობის ანალიზს დაეყრდნოს, როგორც ინსტიტუტთა კონკურენციისა და, საბოლოო ანგარიშით, მათი განვითარების პირველმიზეზს. ამ-

იტომ უფრო სწორი იქნებოდა გვეთქვა, რომ კაცობრიობის ისტორია ღირებულებათა კონკურენციის ისტორიაა. უფრო სწორი იქნებოდა იმიტომაც, რომ ღირებულებათა კონკურენცია, მათ მატარებელ პირთა მეტოქეობა და ღირებულებათა ცვალებადობა საზოგადოებრივი ცხოვრების უფრო მასშტაბური პროცესებია, ვიდრე ინსტიტუტთა კონკურენცია. იგი მხოლოდ ინსტიტუტთა შორის ასპარეზზე კი არ ხდება. არამედ მათ შიგასტრუქტურებშიც და უფრო მეტად სწორედ მათში.

ახლა თანდათან მივუახლოვდეთ ჩვენი მოხსენების სამეცნიერო-პრაქტიკულ ნაწილს - კითხვას “როგორ?” კერძოდ, როგორ შევეცადოთ შევინარჩუნოთ, გავაძლიეროთ და დასავლურ სტანდარტებამდე ავიყვანოთ მრავალფეროვანი ქართული ღირებულებები. იქნებ - უფრო მაღალ სტანდარტებამდეც. კვლავ გამოვდივართ იქიდან, რომ ღირებულებათა პარამეტრები მუდმივ ცვალებადობას განიცდიან. სამწუხაროდ, ტრადიციულად მდიდარ ქართულ ღირებულებათა ნაწილის ცვალებადობა რეგრესიულია, იგი დეგრადაციას განიცდის და ხდება მისი მექანიკური ჩანაცვლება ეროვნული ნიადაგისათვის უცხო ღირებულებებით, ზოგჯერ “ანტი” (უარყოფითი) ღირებულებებითაც.

ახალი ღირებულებების ან ტრადიციულთა ახალი პარამეტრებისა თუ ახალი “შტრიხების” ძიება ხდება საზოგადოების იერარქიული სტრუქტურის ყველა - ცალკეული ადამიანების, ადამიანთა არაფორმალური ერთობების თუ ორგანიზაციების, მათ შორის ყველაზე ინტენსიურად სახელმწიფოს - დონეზე. სადაც არ უნდა ხდებოდეს ეს, აზრი პარამეტრის კორექტირებაზე თავდაპირველად ცალკეული ადამიანების გონებაში იბადება. შემდეგ დაიწყებს ახალი პარამეტრი ბრძოლას “სიცოცხლისა” და დამკვიდრებისათვის და თუ იგი რაციონალურია და ადეკვატურია გარემო-პირობებისა, მკვიდრდება კიდევ. გარემო-პირობებში ვგულისხმობთ იმ ატმოსფეროსაც, რომელსაც ინსტიტუტები ქმნიან. გავლენიან პირთა ხელში ინსტიტუტი ქმედითი იარაღია ღირებულებათა პარამეტრებისა და სტრუქტურის შესაცვლელად ან, პირიქით, მათი შეცვლის თაობაზე გაჩენილი იდეების დასამუხრუჭებლად.

ერთი ასეთი იდეა ღირებულებათა პარამეტრებსა და ინსტიტუტთა სისტემაში ცვლილებების შესახებ გაჩნდა სამ ათწლეულზე მეტი ხნის წინ და მალევე შეუდგა ბრძოლას განხორციელებისათვის, მაგრამ იმდროინდელი გარემო-პირობები შეუფერებელი აღმოჩნდა მიზნის მისაღწევად. დღეს ჩვენ (მომხსენებლები) ვმონანილებთ ამ საქმის ხელახლა დაძვრაში.

საქმე, როგორც აღვნიშნეთ, სისტემურ ცვლილებებს ეხება, მაგრამ იგი უნდა დაიძვრას მცირედი ცვლილებებით. სისტემურ ცვლილებებში ვგულისხმობთ რამდენიმეათასიანი მიკროტერიტორიულ დასახლებებში

სოციალურ-ეკონომიკური ურთიერთობების ისეთი სისტემის განვითარებას, რომელიც ამ დასახლებებს გადააქცევს თანასწორობაზე, თანადგომასა და სხვა მაღალ ღირებულებებზე ორიენტირებულ მიკროსოციალურ “ორგანიზმებად” - სოციალურ ერთობებად. ნიადაგი სოციალურ ორგანიზმებად მათ გადაქცევას, ჩვენი აზრით, შეუძლია მოუმზადოს ადგილობრივი მცხოვრებლებისა და ტერიტორიასთან საქმიანი კავშირების მქონე პირების თანამესაკუთრებამ მრავალფუნქციიანი მომსახურების ისეთი სანარმოი, რომელიც ძირითადად და უპირატესად ამავე პირების მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებაზე იქნება ორიენტირებული; ხოლო მცირედ სანყის ცვლილებებში ვგულისხმობთ აღნიშნულ სანარმოში იმ მმართველობითი სტრუქტურის აპრობაციას, რომელიც უზრუნველყოფს მართვაში თანამესაკუთრეთა მონაწილეობისათვის თანასწორი შესაძლებლობების შექმნას. თანასწორობაზე როგორც ღირებულებაზე საუბრისას ჩვენ პირველ კოორდინატად გამოვყავით სწორედ მართვაში მონაწილეობის თანასწორი შესაძლებლობა. ახლა მოგახსენებთ ამ საკითხის გადანყვეტის ჩვენეულ მცდელობაზე.

რამდენიმე თვის წინ 13-მა პარტნიორმა ერთად დავაფუძნეთ შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება. შპს-ების მმართველობაში, ჩვეულებრივ, თანამესაკუთრების ხმის უფლება განისაზღვრება კაპიტალში მათი წილების პროპორციულად, მაგრამ არის გამონაკლისებიც, როდესაც ორგანიზაციის დაფუძნებასა თუ საქმიანობაში გამორჩეული აქტიურობისათვის ზოგი პარტნიორი ხმების მეტი რაოდენობითაა წარმოდგენილი. კანონი ამის შესაძლებლობას იძლევა. მართალია, “მენარმეთა შესახებ” საქართველოს კანონის ზოგადი ნაწილის მიხედვით შპს-ის პარტნიორთა ხმები განისაზღვრება მათი წილების პროპორციულად, მაგრამ იმავე კანონის 46-ე მუხლის პ. 2-ის თანახმად, რომელიც საკუთრივ შპს-ებს ეხება, “წესდებით შეიძლება განისაზღვროს, რომ გადანყვეტილების მიღებისას პარტნიორთა ხმის უფლება ან/და პარტნიორთა შორის მოგების/ზარალის განაწილება არ არის მათი წილების პროპორციული”. ეს მუხლი, როგორც უფრო კონკრეტული, ფარავს ზოგადი ნაწილის შესაბამის მუხლს და შპს-ს პარტნიორების ნების მიხედვით ვარიაციების შესაძლებლობას იძლევა, მაგრამ არ გვსმენია, რომ შპს-ში განსაკუთრებული ფუნქციის შემსრულებელ პირთა გარდა დანარჩენ (რიგით) პარტნიორებს მათი წილებისაგან დამოუკიდებელი, მით უფრო ყველას - თანაბარი, ხმები ჰქონდეს. ჩვენ კანონის გამოყენების სწორედ ეს ვარიანტი ავირჩიეთ - შპს-სათვის პარტნიორი თითო ხმის უფლებით საგებლობს იმის მიუხედავად, რომ მათი წილები მნიშვნელოვნადაა ერთმანეთისაგან განსხვავებული. მხოლოდ შპს-ს სტრატეგიის შემუშავებისა და განხორციელების მეთვალყურე-

ობის ორგანო, სახელწოდებით სტრატეგიის ჯგუფი (რომელიც დამფუძნებელთა კრებამ დაამტკიცა სამი კაცის შემადგენლობით) სარგებლობს უპირატესობით.

ჩვენს პატარა შპს-ში მმართველობითი პრობლემის ასეთი გადაწყვეტა ბევრს არაფერს ნიშნავს. იგი ვერ გახდება მისაბაძი სხვა კერძო სტრუქტურებისთვის. რატომ გაუთანაბრებენ იქ მაღალი წილის მფლობელები თავიანთ ხმებს სხვებისას - წვრილი მონილეებისას - ანუ რატომ დათმობენ მართვის სადავეებს? ხოლო მიკროუბნების მოსახლეთა მონილეობით შექმნილ მომსახურე სტრუქტურებში, რომელთაც გარკვეულწილად სამომხმარებლო საზოგადოების ფუნქციაც ექნებათ, მართვაში თანასწორი მონაწილეობის პრინციპის გარეშე შეიღახება სხვა ღირებულებებიც, მათ შორის სამართლიანობა, თანადგომა და ა.შ. დაიკარგება თვით მართვაში რეალურად მონაწილეობის ინტერესი. მნიშვნელოვანია აგრეთვე ის, რომ ამ ინტერესის მატარებლები შეიძლება იყვნენ კომპლექსური მომსახურების სანარმომში დასაქმებულნიც ან დასაქმების მსურველნიც. სწორედ ხარისხიანი, ხელმისაწვდომი მომსახურების მიღების სურვილი გამოავლენს მათ - გამოავლენს ადგილობრივ შრომით რეზერვებს, გაზრდის დასაქმების დონეს და, სავარაუდოა, იმოქმედებს ქვეყნის მშპ-ზეც მისი ზრდის მიმართულებით. ადგილობრივი მმართველობითი, უფრო სწორად კი თვითმმართველობითი უჯრედის შექმნა უთუოდ იქნება თვითმმართველობის საქალაქო და რაიონულ სტრუქტურებთან ეფექტიანი თანამშრომლობის წინაპირობაც საზოგადოებრივ სიკეთეთა მიწოდების იმ საკითხებში, რომელთაც ეს სტრუქტურები ადგილებზე ოპერატიულად ვერ სწვდებიან. სხვათა შორის; ასეთი საკითხების ოპერატიული გადაწყვეტის სიძნელები უკვე საბჭოთა ხნიდან იწვევდა და იწვევს აღნიშნულ სტრუქტურათა "გრძელი ხელების"- ადგილებზე მათი წარმომადგენლების ინსტიტუტების შექმნას, მაგრამ მათ აკლდათ და კვლავ აკლიათ ეკონომიკური უზრუნველყოფა - კომერციული სტრუქტურებით განმტკიცება.

მიკროუბნების, როგორც სოციალური უჯრედების, ფორმირების ყველაზე ძნელი - თუმცა არა ყველაზე რთული - ამოცანაა მოსახლეთა გადაქცევა მომსახურების ადგილობრივი მნიშვნელობის სანარმომს თანამესაკუთრებად. რა ორგანიზაციული ფორმითაც არ უნდა დაიწყოს ამ სანარმომ არსებობა, შემდგომში მაინც, იგი უნდა გახდეს სააქციო საზოგადოება, რომლის აქციონერებს საკუთრებაში ექნებათ მხოლოდ თითო ჩვეულებრივი ანუ ხმის უფლების მიმცემი აქცია. რაც შეეხება ე.წ. პრივილეგირებულ აქციებს, მათი ყიდვა-გაყიდვა ნებისმიერი პირის მიერ უნდა იყოს შეუზღუდავი. ჩვეულებრივი აქციის მფლობელებისაგან, სავარაუდოა, არაერთი გამოჩნ-

დება დამატებით თავისუფალი რესურსის ჩადების მსურველი საუბნო ორგანიზაციის კაპიტალში და ამან არ უნდა დაარღვიოს მმართველობაში თანასწორი მონაწილეობის შესაძლებლობა.

რატქმაუნდა, ჩვენი შპს-ც ამ მიზნებს ესწრაფვის და ჯერ შორს კი არის მათგან. თუმცა უკვე ამჟამად შპს-ს დამფუძნებელთა უმრავლესობა სწორედ მიკროუბნის მცხოვრებია, დანარჩენები კი - საქმიანი ურთიერთობით დაკავშირებულნი მასთან (დამფუძნებლობა საქმიან ურთიერთობას გავუთანაბრეთ). გარეშეთათვის ხმის უფლების დაბლოკვას აქვს ის აზრი, რომ ორგანიზაციის თანამესაკუთრებმა თავისუფლად, სხვათა ჩაურევლად შეძლონ მიკროუბნის საერთო პრობლემებზე მსჯელობა და მათი გადაწყვეტა.

მაგრამ როგორ, რა გზითაა შესაძლებელი თანამესაკუთრების პრობლემის გადაწყვეტა? პასუხს შედარებით გავიადვილებს წარსულში ჩახედვა. ისტორია არაერთ მაგალითს გვაძლევს იმისა, როცა ადამიანთა ერთობებში არავინ რჩებოდა უქონლად. რატქმაუნდა, აქ არ ვგულისხმობთ ე.წ. საზოგადოებრივ (კომუნისტურ) საკუთრებას, რომლის განკარგვის უფლებას რიგითი მოქალაქეები მოკლებულნი იყვნენ.

რა შორს წავიდეთ, ქართული ისტორიული თემი გვაძლევს უქონელთა არარსებობის მაგალითს. ეს მაგალითია ჩვენივე ყველაზე მნიშვნელოვანი, რაკი სწორედ იგი იყო საერთო-ქართული ღირებულებების უდიდესი ნაწილის საძირკველი. ამ ღირებულებათაგან აქ გამოვყოფთ განსაკუთრებულს - მეზობლურ თანადგომას ჭირსა და ლხინში - ღირებულებას, რომელიც დღეს, სამწუხაროდ, განლევაზე მიდის ბევრგან თვით სოფლებშიც, ქალაქების კორპუსთა უმრავლესობაში კი თითქმის გამქრალია (მეზობლები ზოგან არც იცნობენ ერთმანეთს). თემი კი თანადგომით, სამეურნეოსთან ერთად, სოციალურ ფუნქციასაც ასრულებდა: ქვრივ-ობოლს განიკითხავდა, მეურნეობის გაძლოლაშიაც ეხმარებოდა და ა.შ.

რატქმაუნდა, ჩვენ თემისეული გულითადობისკენ არ მოვუნოდებთ მრავალსართულიანი სახლების ბინებში "შეკეცილ" მაცხოვრებლებს, მაგრამ კომპლექსური მომსახურების სანარმომს მეშვეობით საქმით გაერთიანებულ პირებს უთუოდ უკეთ შეუძლიათ განსაზღვრონ, ვიდრე - სხვას, თუ ვის სჭირდება მიკროუბანში დახმარება და ვის არა.

შეიძლება გვითხრან, რომ ქართულ თემში ისტორიულად მინა ბატონს ეკუთვნოდა და არა - გლეხს. ეს ასე არაა. ფეოდალური "კიბე" იყო საკუთრების "უფლებათა" (ფუნქციათა) "კიბის საფეხურების" მიხედვით თავისებური განაწილების საინტერესო ვარიანტი. ბატონი მხოლოდ საბატონო მიწაზე განსაზღვრავდა, რა უნდა ეწარმოებინა გლეხს, ხოლო ყმის ნაკვეთის სამეურნეო სტრუქტურაზე მხოლოდ

ნანილობრივ - მხოლოდ ნატურალური რენტის მეშვეობით ახდენდა ზემოქმედებას. გავიხსენოთ ისიც, რომ ფეოდალური მეურნეობების გვერდით საქართველოში არსებობდა არაერთი თავისუფალი (უბატონო) თემი.

უქონელთა ფართო მასები კაპიტალიზმმა გააჩინა ზოგან გლეხობის აყრით მიწებიდან, ზოგან კი საბაზრო ეკონომიკის ძრავის, კონკურენციის, მეოხებით. მანვე თავის ჩანასახიდანვე (XVI საუკუნიდანვე) წარმოშვა უტოპიური აზრები და მოძღვრებები თანასწორობისა და თავისუფლების მომავალ საზოგადოებაზე, რომელიც საზოგადოებრივ საკუთრებას უნდა დაყრდნობოდა. მარქსისტულმა თეორიამ, რომელიც უტოპიის ელემენტს იმთავითვე შეიცავდა და მერე და მერე სულ უფრო ზრდიდა, "მწვერვალზე" აიყვანა იგი სკკპ XXII ყრილობის მიერ 1962 წელს მიღებულ კომუნიზმის მშენებლობის პროგრამაში. მაგრამ ნათელი იყო, რომ საბჭოთა ქვეყანაში წარმოების საშუალებათა რეალური მფლობელი და განმკარგავი არ იყო და ვერც გახდებოდა ხალხი.

უტოპიის - უფრო ზუსტად თუ ვიტყვით, არარეალურობის - ელემენტი დაჰყვა სახალხო კაპიტალიზმის დოქტრინას "აქციონერად ვაქციოთ ყველა ბრიტანელი", რომლის დროშითაც პრემიერი მარგარეტ ტეტჩერი 1970-80-იანი წლების მიჯნაზე შეუდგა პრივატიზაციის განხორციელებას. რეფორმამ ერთგვარი, ოღონდ არცთუ მნიშვნელოვანი შედეგი გამოიღო - აქციონერ ბრიტანელთა ხვედრინონა მოსახლეობის რიცხოვნობაში 3-დან 11%-მდე გაიზარდა. თუ გავითვალისწინებთ იმასაც, რომ ბაზარი გამუდმებით ცვლის წვრილ მესაკუთრეთა ფენის შემადგენლობას, ნათელი გახდება, რომ ტეტჩერის შედეგი უძღლური იყო ჭეშმარიტად სახალხო კაპიტალიზმისაკენ წაყვანა ქვეყანა.

ბრიტანეთის გაკვეთილმა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ეკონომიკის ინსტიტუტში წარმოშვა უფრო რეალური გზის ძიების სურვილი. 1986 წელს ამას დაერთო სკკპ ყრილობის გადაწყვეტილება, რომელმაც გზა გაუხსნა კოოპერატივების განვითარებას. იმავე წელს თბილისში შეიქმნა პირველი, ექსპერიმენტული საწარმო-სამომხმარებლო, კოოპერატივი "ვერისუბანი", რომელსაც ინსტიტუტი მეურვეობდა და წინამდებარე მოხსენების ერთერთი ავტორი (მ. გველესიანი) ხელმძღვანელობდა. ის დაფუძნებასა და მართვაში უშუალოდ მონაწილეობდნენ სხვა მეცნიერებიც, მათ შორის ინსტიტუტის დირექტორის მოადგილე პროფესორი ლ. ჩიქავა, რომელიც დაბეჯითებით იცავდა ექსპერიმენტის იდეას (მოგვიანებით მისი სამეცნიერო რედაქციით გამოიცა მ. გველესიანის პატარა წიგნი "ადგილობრივი თვითმმართველობა: გუშინ, დღეს, ხვალ", რომლის წინათქმამაც იგი მიუთითებდა "ვერისუბნის" ექსპერიმენტზე და დასძენდა: "ხომ არ დადგა დრო, თვითმ-

მართველობის ორგანოებმა მთელ მოსახლეობასთან თანამშრომლობით იფიქრონ სამომავლო მექანიზმების გამოცდასა და ათვისებაზე?").

1988 წელს კოოპერატივი გარდაიქმნა კოოპერაციულ გაერთიანებად, რაკი იგი აერთიანებდა მრავალ ბლოკს - აბიტურიენტთა და მოსწავლეთა რეპეტიტორობას, სამედიცინო მომსახურებას, საზოგადოებას, მცირე სარემონტო სამუშაოებს, ტანსაცმლით ვაჭრობას და ა.შ. ვფიქრობთ, საქმე სწორად მიდიოდა - ორგანიზაცია ჯერ უნდა მომარგებულიყო და შემდეგ გადასულიყო მიკროუბნის მცხოვრებთა მასობრივ დაინტერესებაზე გამხდარიყვნენ მისი თანამესაკუთრე. ისევე როგორც დღეს ჩვენს შპს-ში გაერთიანების თანამესაკუთრეთა უმრავლესობა უკვე იყო მიკროუბნის მცხოვრები, ოღონდ ისინი ყველანი გაერთიანდნენ ორგანიზაციაში როგორც მუშაკები. არავინ გაერთიანებულა მხოლოდ თანამესაკუთრის ფუნქციით, მიუხედავად იმისა, რომ ყველა თანამესაკუთრე პერიოდულად იღებდა გარკვეულ ფარგლებში ნახევარ ფასად გაერთიანების პროდუქტის (მომსახურების) მიღების უფლებას.

სამწუხაროდ, გარეფაქტორთა ზემოქმედებით 1989 წლის ბოლოდან გაერთიანება დასუსტდა და 1991 წლის მიწურულს არსებობა შეწყვიტა - მას ვერ უშველა ვერც ახალი ხელისუფლების მხარდამჭერმა გადაწყვეტილებამ. მიკროუბნის მცხოვრებთა სოციალური ერთობის შექმნაზე ლაპარაკიც უაზრო გახდა.

ქვეყნისა და ხალხისთვის იმ უმძიმეს 1990-იან წლებში, როცა მომსახურების მრავალი საწარმოო პრივატიზაცია უნდა მომხდარიყო და მოხდა კიდევც, - არსებობდა ხელსაყრელი შესაძლებლობა ამ საწარმოთა ერთი ნაწილი მაინც მოსახლეობაზე ტერიტორიული პრინციპით განაწილებულიყო - გადაცემოდა მიკროუბნებს. გადაცემოდა მათ საკუთრებაში ან იჯარით. ორი გზიდან რომლითაც არ უნდა წავსულიყავით იმ დროისათვის უკვე არსებული კონცეფციისა და პრაქტიკული გამოცდილების გათვალისწინებით, შედარებით ადვილად მივიდოდით მიკროდასახლებების თვითმართვადი მომსახურე კომპლექსების შექმნამდე, რომლებიც თავის მხრივ უთუოდ შექმნიდნენ თავიანთ ასოციაციებს უფრო მსხვილი ტერიტორიებისა და მთელი ქვეყნის მასშტაბით. ასოციაციების ან სხვა სახის კავშირების შექმნას კი აქვს ის ზოგადსოციალური მნიშვნელობა, რომ მათი მეშვეობით სახელმწიფომ მოსახლეობის სოცურუნველყოფის ფუნქციათა ნაწილის დელეგირება აღნიშნული სტრუქტურების "გავლით" მოახდინოს მიკროუბნებზე, აგრეთვე მიკროსაუბნო საწარმოებიდან ამოღებული საგადასახადო შემოსავლები გადაანაწილოს მათ შორისვე როგორც ეკონომიკური, ისე სოციალური სტაბილურობის უზრუნველსაყოფად.

რაც შეეხება მიკროსაუბნო მომსახურების ორ-

განიზებას სახელმწიფო საკუთრების გაიჯარების გზით, რაც მხოლოდ ახლა ვახსენეთ (მანამდე კი მხოლოდ ფიზიკურ პირთა თანამესაკუთრებაზე ვსაუბრობდით). მას ექნებოდა თავისი უპირატესობა - მეტი მოქნილობა - შესაბამისი არასტანდარტული საკანონმდებლო ბაზის შექმნის შემთხვევაში. ამ საკითზე აქ არ შევჩერდებით რეგლამენტის შეზღუდულობის გამოც და იმ მიზეზითაც, რომ მისმა (საკითხის) აქტუალურობამ დღევანდელ ვითარებაში იკლო - მიკროსაუბნო მნიშვნელობების მომსახურების სანარმოების დიდი უმრავლესობა სახელმწიფოს აღარ ეკუთვნის. ვიტყვით მხოლოდ, რომ თუ პოლიტიკური ნება იქნა და სახელმწიფო მხარში დაუდგა მიკროუბნებს ზემოთ გადმოცემული ჩანაფიქრის განხორციელებაში, მაშინ ამ საქმეში მისი მონაწილეობა შეიძლება იყოს მრავალგვარი, მათ შორის, გარკვეული “დოზით”, საიჯარო ურთიერთობის გამოყენებით, და ყოველივე ეს დააჩქარებდა მიზნის მიღწევას. სხვათაშორის, 1990-იან წლებში შესაბამისი ინფორმაცია მიენოდათ მაღალჩინოსან სახელმწიფო მოხელეებს, მაგრამ მათ ამას ყური არ ათხოვეს. ან “რა დროს სოციუმების შექმნა” იყო, როცა სახელმწიფო ქონების განაწილებას მოუთმენლად ელოდნენ მათ უკან მდგომი პირები.

სხვათა შორის, ამავე საქმეზე შესაბამისი ორგანოებისა და პირების ინფორმირების უშედეგო ფაქტებს შემდგომშიაც არაერთხელ ჰქონდა ადგილი.

შევაჯამოთ მიკროტერიტორიულ სოციალურ ერთობათა მიზანშეწონილობასა და მათი ფორმირების გზებზე თქმული: ძირითადად ადგილობრივი ძალებით, მცხოვრებთა თანამესაკუთრებით შექმნილი და მათსავე მოთხოვნილებებზე ორიენტირებული

კომპლექსური მომსახურების სანარმოები ეკონომიკურ საფუძვლად გამოადგება თანასწორობაზე, თანადგომასა და ჭეშმარიტ (ეკონომიკურად განმტკიცებული) თავისუფლებაზე აგებულ ურთიერთობათა ჩამოყალიბება-განვითარებას და თავისი ახალი პარამეტრებით ახალ შინაარსს მისცემს ამ ტრადიციულ ქართულსა და იმავდროულად ზოგადკაცობრიულ ღირებულებებს.

ნაბიჯები ამ მიმართულებით თავდაპირველად შეიძლება გადაიდგას ერთ რომელიმე მიკროუბნში, რომელიც გამოავლენს თავის უპირატესობებს და სანიმუშო გახდება სხვათათვის. ამისათვის საჭიროა პოლიტიკური ნება - შესაბამისი სახელისუფლო ორგანოების მხარდაჭერა - და სოლიდური ინვესტიციები (შესაძლოა ერთერთმა ამათგანმაც იკმაროს) ჯერჯერობით “ჰორიზონტზე” არც ერთი ჩანს და არც მეორე, ამიტომ ჩვენ სხვა გზებსაც ვეძებთ.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. გველესიანი მ. ადგილობრივი თვითმმართველობა: გუშინ, დღეს, ხვალ. ჩგამომცემლობა “კომენტარი”, თბილისი, 2002.
2. ვეშაპიძე შ. ჯაცობრიული ღირებულებები ეკონომიკური ხედვით. ჩგამომცემლობა “სთორი”, თბილისი, 2018.
3. Пол Самуельсон, Вильям Нордхаус. Экономика. Издание 15-е. Лаборатория базовых знаний. М., 2000, с. 755.
4. Нуреев Р., Эволюция институциональной теории и ее структура. Институциональная экономика. ИНФРА - М.2000.